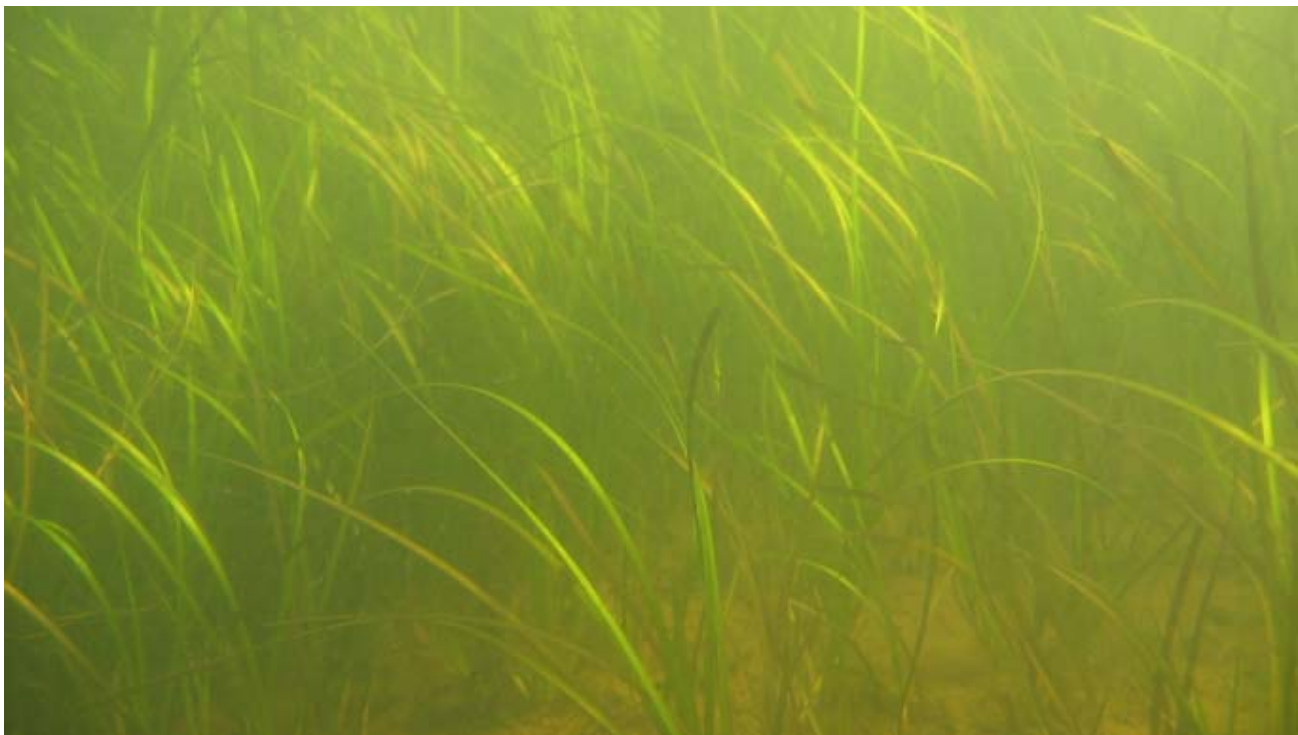

Ringkjøbing Amt
Teknik og Miljø

Regionplan 2001

Tillæg nr. 56

Ændring af saltholdighed og målsætning
for Ringkøbing Fjord

April 2005

Regionplan 2001

Tillæg nr. 56

Ændring af saltholdighed og målsætning
for Ringkøbing Fjord

April 2005

Datablad Tillæg 56 til Regionplan 2001

Udgiver: Ringkøbing Amt
Teknik og Miljø
Damstrædet 2
6950 Ringkøbing

Forside: Ålegræs, Ringkøbing Fjord. Foto: Sten Rønhave

Sideantal: 11

Nøgleord: Regionplantillæg nr. 56, Ringkøbing Fjord, saltholdighed, målsætninger, vandkvalitet, handleplan.

ISBN-nummer: 87-7743-603-2

Tillæg nr. 56 til Regionplan 2001

Ændring af saltholdighed og målsætninger for Ringkøbing Fjord

Forord

Ringkøbing Amt udsender hermed tillæg nr. 56 til Regionplan 2001, om målsætninger og miljøforhold for Ringkøbing Fjord. I tillægget redegøres for, hvordan amtet vil opnå en god miljøtilstand i fjorden ved at reducere næringsstoffilførslerne og sikre, at slusen kan drives, så saltholdigheden holdes stabil. Der fastsættes retningslinier for fjordens vandkvalitet og målsætninger.

Sideløbende med dette tillæg forelægges en handleplan til nedbringelse af næringsstoffilførsler til fjorden.

Tillæg nr. 56 omhandler forholdene i og ved Ringkøbing Fjord og er et supplement til "Tillæg nr. 1 til Regionplan 2001 – Vandområder", hvor vandløb, søer, fjorde og kystvande i amtet generelt beskrives og målsættes. Med vedtagelsen af tillæg nr. 56, sker der følgende redaktionelle ændringer i Tillæg nr. 1: På side 10 udgår næstnederste afsnit: "Amtsrådet har besluttet, at....." og erstattes med teksten: "Angående Ringkøbing Fjord henvises til tillæg nr. 56". På side 12 erstattes afsnittet om vandkvalitetskrav for Ringkøbing Fjord, med sætningen: "Angående målsætninger for Ringkøbing Fjord henvises til tillæg nr. 56".

Forslag til tillæg 56 var fremlagt for offentligheden fra den 3. januar til den 27. februar 2004. Blandt de indkomne høringsvar var et veto fra Miljøministeriet for blandt andet at sikre de internationale forpligtelser i området. Efter forhandlinger mellem Miljøministeriet, Fødevarerministeriet og Ringkøbing Amt blev vetoet ophævet. På baggrund af de indkomne høringsvar blev tillæg nr. 56 gennemarbejdet og forslag til tillæg nr. 56, version 2 udarbejdet.

Forslag til tillæg nr. 56, version 2 var i høring i perioden 12. februar – 12. marts 2005 og er nu blevet til Tillæg nr. 56.

Baggrund

Sidst i 1970'erne kollapsede økosystemet i Ringkøbing Fjord på grund af øgede tilførsler af næringsstoffer til fjorden. Fjorden gik fra at være relativt klarvandet med udbredt plantedække ud til to meters dybde, til at være en fjord med uklart vand med vandplanter, der kun dækkede bunden på det lave vand ud til 60-80 cm's dybde. I 1995 blev saltholdigheden hævet i et forsøg på at forbedre miljøtilstanden i fjorden. Siden 1995 har saltholdigheden i fjorden skullet ligge i intervallet 8 – 15 ‰, med en sommersaltholdighed på 12 – 15 ‰.

Da saltholdigheden blev hævet, skete der hurtigt en forbedring af sigtdybden i fjorden. Forbedringer skyldtes indvandring af sandmusling, der filtrerede mikroalger ud af vandsøjlen og gjorde fjordvandet klart igen. Men samtidig blev plantedækket kraftigt reduceret og søsalat, der er hurtig til at udnytte store mængder af næringsstoffer, fik gode vækstbetingelser i fjorden.

Da plantedækket forsvandt faldt tilsvarende antallet af planteædende fugle, som ænder, svaner og blishøns. På Tipperengene medførte den ændrede slusepraksis problemer for engfuglene, og flere af de arter, som Ringkøbing Fjord er udpeget som EF-Fuglebeskyttelsesområde for, gik tilbage i antal.

Saltholdigheden lå de første år efter 1995 ikke konsekvent inden for de definerede intervaller. De svingende saltholdigheder betød, at vegetationen havde svært ved at vinde fæste efter skiftet fra lav til høj saltholdighed. I et samarbejde i teknikergruppen til sluseudvalget, blev det klarlagt, hvordan slusen bedst drives så saltholdigheden holdes i de angivne intervaller. Siden 2001 har saltholdigheden været stabil og plantedækket er igen klart i fremgang.

Der har, specielt de første år med ændret slusepraksis, vist sig en række uheldige følgevirkninger af den øgede indslusning af Vesterhavsvand med højt saltindhold. Hvis fjord- og havvandet ikke bliver opblandet efter indslusning, opstår der lagdeling af de to vandmasser. Lagdeling medfører, at der opstår iltvind på fjordbunden og dette kan medføre døden for bunddyr og fisk, ofte betegnet som "saltchok". Hvis det salte bundlag bliver drevet rundt i fjorden af svage vinde (op til 7-8 m/s), er der risiko for svidning af vegetationen og for at "fange" ferskvandsfisk i lommer af ferskvand, der bliver afsnøret af det salte bundlag, med risiko for fiskedød til følge.

Slusen drives nu, så lagdeling af vandmasserne så vidt muligt undgås og problemerne som følge af lagdeling er blevet reduceret. Det er dog et problem, at slusen i øjeblikket ikke er sikret således, at slusen ikke kan drives som forudsat ved ændringen af slusepraksis i 1995.

Det helt overordnede problem er, at fjorden, som alle andre fjorde og kystvande i og omkring Danmark, lider under for store og vedvarende tilførsler af overskydende næringsstoffer, der hovedsageligt stammer fra landbruget. Næringsstofferne giver vækst til fjordens planter og med de nuværende mængder tilført næring medfører det enten masseopblomstring af mikroalger, så vandet bliver uklart eller af f.eks. søsalat, der sætter sig i fiskegarn samt giver lugtgener for fastboende og turister, når søsalaten driver ind til kysterne og rådner.

Amtet har kontinuerligt arbejdet på at klarlægge, hvordan man kan rette op på forholdene, så en god miljøtilstand i Ringkøbing Fjord kan opnås.

En konsekvensanalyse har påvist, at hvis saltholdigheden sænkes til mellem 6 og 8 ‰ skal man reducere tilførslerne af kvælstof med mindst 35 % og ikke øge niveauet i fosfortilførsler, i forhold til 2001-niveau, for med tiden at kunne forvente en god økologisk tilstand.

God miljøtilstand i fjorden kan opnås både når saltholdighed hele året ligger i intervallet 6-8 ‰ og når den ligger i intervallet 6-15 ‰, hvor sommersaltholdigheden er ca. dobbelt så høj som vintersaltholdigheden. Det afgørende for miljøtilstanden er, at saltholdigheden, specielt om sommeren, ligger stabilt i samme interval, at undgå de uheldige effekter af lagdeling og at reducere næringsstofftilførslerne. Ved at opretholde en stabil saltholdighed på 6-15‰ indtil næringsstofftilførslerne er reduceret, vil sandmuslingerne fortsat kunne eksistere i fjorden og holde vandet klart ved at filtrere mikroalgerne ud af vandet. Reduktion i mængden af søsalat, samt forøgelse i vegetationsudbredelse vil være de parametre, der skal forbedres for at opnå god økologisk tilstand.

Hvor store reduktioner i tilførslen af næringsstoffer, der er nødvendige for at forhindre opblomstringer af søsalat og andre forureningsbetingede alger, som trådalger, vides ikke sikkert på nuværende tidspunkt.

Udbredelsen af bundvegetationen sikres ved at holde vandet klart, så de får lys til at vokse ud til større dybder og ved, at saltholdigheden holdes stabil indenfor intervallet på 6-15 ‰ med en sommersaltholdighed mellem 12 og 15 ‰.

En oplandsanalyse har klarlagt mulighederne for at reducere næringsstofftilførslerne. Med udgangspunkt i oplandsanalysen er der udarbejdet en handleplan, der beskriver, hvad amtet vil gøre for at nå målene.

I december 2001 trådte EUs Vandrammedirektiv i kraft. Vandrammedirektivet er blevet indarbejdet i dansk lovgivning via Miljømålsloven af 17. december 2003. Ifølge vandrammedirektivet skal al overfladevand senest i 2015 have opnået en god økologisk tilstand.* De præcise mål for miljøtilstanden for Ringkøbing Fjord er endnu ikke defineret, men det er fastslået, at tilstanden ikke må adskille sig væsentligt fra en referencetilstand, hvor den menneskelige påvirkning er begrænset.

For at kunne opnå en god økologisk tilstand i Ringkøbing Fjord, skal næringsstofftilførslerne derfor reduceres.

Handleplanen, som vedtages sideløbende med dette regionplantillæg, angiver en målsætning om reduktion på 35 % og er et væsentligt bidrag til, at kunne opnå god økologisk tilstand i overensstemmelse med tidsfristerne i Miljømålsloven.

Handleplanen er naturligvis afhængig af amtsrådets økonomiske muligheder og størrelsen af den statslige medfinansiering.

* I Vandrammedirektivet og Lov om Miljømål er tidsfristen for opnåelse af god økologisk tilstand i 2015. Der er i direktivet dog indbygget en dispensationsmulighed på 2 x 6 år i de tilfælde, hvor det har været umuligt at gennemføre den nødvendige indsats indenfor fristen.

Mål

Målet er, at opnå en god økologisk tilstand i Ringkøbing Fjord ved at reducere næringsstofftilførslerne og sikre en stabil saltholdighed i fjorden. Målsætningerne skal være opfyldt efter fristerne i Lov om Miljømål.

Målsætningerne for Ringkøbing Fjord er følgende:

- Der skal være et alsidigt plante- og dyreliv i Ringkøbing Fjord upåvirket eller kun svagt påvirket af kulturbetingede faktorer, som næringsstoffer og miljøfarlige stoffer. Der skal være:
 - et udbredt plantedække til mindst 1,5 - 2 meters dybde
 - en gennemsnitlig sommersigt dybde på mindst 1,5 - 2 meter
 - et varieret dyreliv tilpasset saltholdighedsforholdene i fjorden
- der må kun undtagelsesvis forekomme masseopblomstringer af mikroalger eller makroalger, som søsalat eller trådalger.
- Vandstanden i Ringkøbing Fjord skal være mellem 0,00 meter og 0,25 meter i forhold til DVR 90.

Målsætningerne for vegetationens dybdeudbredelse og vandets sigtddybde revideres i forbindelse med udarbejdelse af Vandplan 2009.

Specifikke målsætninger for bl.a. fugle fastsættes i 2008/2009, når der skal udarbejdes miljømål i henhold til Miljømålsloven, som også omfatter Habitatdirektiv og Fuglebeskyttelsesdirektiv.

Virkemidler

For at sikre fjordens plante- og dyreliv bedst mulige livsbetingelser er det vigtigt, at saltholdigheden holdes stabil. Slusen bør derfor drives, så udsving i den vægtede saltholdighed holdes på et minimum og tilstræbes holdt inden for intervallet 6 – 15 ‰ og i perioden maj – september i intervallet 12 – 15 ‰.

Lagdelling af vandmasserne i fjorden skal undgås. Der bør derfor kun sluses Vesterhavsvand ind i fjorden, når vindhastigheden er tilstrækkelig til at blande vandmasserne. Ved at mindske risikoen for lagdeling, mindskes risikoen for iltsvind og andre uheldige følger af et salt bundlag, som f.eks. saltchok, vegetationssvidning og fiskedød.

For at sikre saltvandsdambrugserhvervet tilstræbes det, at saltholdigheden i november og december måneder ikke overstiger 9 ‰.

For at opnå en tilstrækkelig effektiv vandgennemstrømning bør slusen drives i henhold til anbefalinger fra "Slusekapacitet Hvide Sande Sluse, marts 2001", herunder gældende at alle 14 porte tages i anvendelse ved en vandgennemstrømning op til en vandstandsforhold mellem fjord og hav på 0,8 m, i perioder hvor vandstand eller saltholdighed ligger uden for, eller har udsigt til at ligge uden for, det ønskede interval.

Det skal sikres, at slusebygværket i Hvide Sande og skrænterne omkring slusen kan holde til de fysiske påvirkning, der vil komme, når slusen drives, så fjorden har en stabil og høj saltholdighed. Det er derfor helt afgørende, at slusen tilføres de nødvendige midler til vedligeholdelse af skrænter og bygværk. I modsat fald vil det ikke være muligt at opnå en tilstrækkelig opblanding

Slusepraksis aftales i "Sluseudvalget for Ringkøbing Fjord", som rådgiver Trafikministeren, der træffer den endelige afgørelse om slusedriften.

For at opretholde det klare vand, indtil næringsstofførslerne er reduceret, er det vigtigt at have en bestand af sandmuslinger i

fjorden, så masseopblomstringer af alger undgås. Sandmuslingen kræver saltholdighed over ca. 12 promille i sommerperioden for at kunne formere sig og for at deres larver kan overleve.

Bundplanterne har de seneste år tilpasset sig den høje og stabile saltholdighed og blomstrer over det meste af fjorden. Det har medført frøspredning af planterne og ses overalt i fjorden som fremgang i udbredelsen af bundplanterne.

Det klare vand og den fortsatte positive udvikling i bundplanternes udbredelse sikres ved, at saltholdigheden i fjorden forbliver stabil, mellem 6 og 15 ‰ og med en sommersaltholdighed mellem 12 og 15 ‰.

Tilbagegang i antal engfugle på Tipperne skal vendes til fremgang ved at sikre fuglene de rette livsbetingelser. Amtsrådet er opmærksom på vanskelighederne derved, idet hensynene i forhold til udpegningsgrundlaget ”kystlagune” i henhold til EU Habitatdirektivet og udpegningsgrundlaget for en række fuglearter i henhold til EF Fuglebeskyttelsesdirektivet er modsat rettede, ligesom Ringkøbing Fjord er et særdeles komplekst økosystem.

At reducere problemet med opblomstring af søsalat, kræver reduktion i tilførsel af næringsstoffer.

Ringkøbing Amt har udarbejdet en handleplan til nedbringelse af næringsstofftilførslerne til fjorden frem mod 2015. Handleplanen er opdelt i tre perioder 2005 – 2008, 2009 – 2012, 2013 – 2015. Handleplanen har som sin målsætning følgende reduktion i kvælstoftilførsler i forhold til 2001-niveau:

	2008	2012	2015
Kvælstofreduktion	25-30 %	30-35 %	35%

Handleplanen evalueres efter hver periode, første gang i 2008.

Handleplanen skal holdes ajour i perioden frem til 2008. Amtsrådets Teknik- og Miljøudvalg vil, indtil amtets nedlæggelse med udgangen af 2006, være ansvarlig for, at handleplanen løbende opdateres bl.a. med den nyeste viden om de mest effektive reduktionsmuligheder. Herefter overgår forpligtelserne til staten.

Retningslinier

- Saltholdigheden i fjorden skal holdes stabil.
- Tilførslen af kvælstof til fjorden skal reduceres som beskrevet ovenfor, så målsætningerne kan opnås efter tidsfristerne i Miljømålsloven.
- Tilførslen af fosfor til fjorden må ikke øges i forhold til 2001 niveau.
- Den generelle målsætning for fjorden opretholdes med krav om:
 - et udbredt bundplantedække til mindst 1,5 - 2 meters dybde
 - en gennemsnitlig sommersigt dybde på mindst 1,5 - 2 meter
 - et varieret dyreliv tilpasset saltholdighedsforholdene i fjorden.
 - der må kun undtagelsesvis forekomme masseopblomstring af mikroalger eller af makroalger, som søsalat eller trådalger
- Målsætningerne skal være opfyldt efter de tidsfrister, der er gældende i Miljømålsloven.
- Hvorvidt saltholdigheden skal nedsættes vurderes i 2008, 2012 og 2015 samtidig med, at handleplanen evalueres.

Henstillinger til staten og kommunerne

Det henstilles til staten

at drive slusen så lagdeling undgås og så saltholdigheden holdes stabil i intervallet 6 – 15 ‰ og i perioden maj – september i intervallet 12 – 15 ‰,

at saltholdigheden af hensyn til saltvandsdambrugene på klitten i november og december ikke overstiger 9 ‰,

at medfinansiere tiltagene i handleplanen, så målet om nedbringelse af næringsstofftilførslerne kan opnås efter tidsfristerne i Miljømålsloven,

at afsætte de nødvendige midler til sikring af slusen i Hvide Sande, så slusen kan drives optimalt efter de vedtagne vandstande og saltholdigheder for Ringkøbing Fjord som forudsat

i Statens egen vurdering af slusekapaciteten,

at foretage en vurdering af en evt. gennemgravning af Tipperhalvøen med henblik på bedre vandskifte i den sydlige del af fjorden,

at medvirke til en forundersøgelse af en eventuel miljøsluse i den sydlige del af Ringkøbing Fjord,

at leve op til forudsætningerne fra Ringkøbing Fjord modelundersøgelser 1992/1993 om drift og sikring af slusen,

at sikre fuglelivet på Tipperhalvøen bedst mulige livsbetingelser, eller udvirke en stillingtagen til beskyttelseshensynene i Fuglebeskyttelsesdirektivet for området,

at påtage sig de økonomiske og handleplansmæssige forpligtelser i dette regionplantillæg, når amtet nedlægges.

Det henstilles til kommunerne

at medvirke til, at reducere udledninger af kvælstof og fosfor til Ringkøbing Fjord.

-
- Litteraturhenvisninger** Ringkøbing Fjord handleplan og overvågningsprogram 2005-2015 (Ringkøbing Amt).
- Faglig udredning af problemer vedrørende tilstand og miljømål for Ringkøbing Fjord, 2004 (Danmarks Miljøundersøgelser).
- Undersøgelse af Ringkøbing Fjord og opland. Kvælstofreduktion og målsætningsopfyldelse, 2004 (Ringkøbing Amt).
- Modelberegninger af den fremtidige vandkvalitet i Ringkøbing Fjord. Ved en slusepraksis, hvor der tilstræbes 6-8 PSU i fjorden, 2003 (DHI Institut for Vand og Miljø, Ringkøbing Amt).
- Slusekapacitet, Hvide Sande Sluse, 2001 (Kystdirektoratet, Danmarks Fiskeriforening, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Ringkøbing Amt).
- Ringkøbing Fjord. Slusepraksis 1994-1997, 1998 (Dansk Hydraulisk Institut/Vandkvalitets-instituttet, Kystinspektoret, Danmarks Fiskeriforening, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Statshavneadministrationen, Ringkøbing Amt).
- Lov om Miljømål, Lov nr. 1150 af 17/12 – 2003 (Miljømålsloven)